

Organická chemie

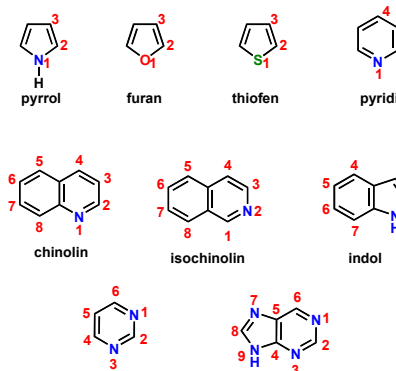
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Doc. Ing. Pavel Bobál, CSc.

Ústav chemických léčiv, Farmaceutická fakulta VFU,
Palackého 1/3, 642 12 Brno

Heterocykly: Názvosloví

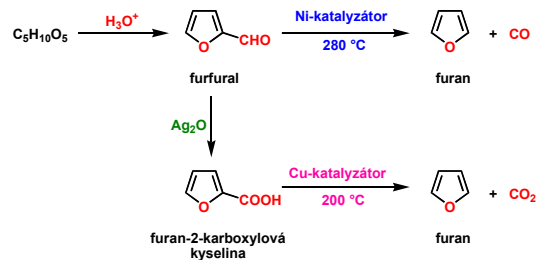
2

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Nenasycené pětičlenné heterocykly

Furan – dekarboxylací furfuralu (kyselé katalyzovanou dehydratací pentos),
– dekarboxylací furan-2-karboxylové kyseliny

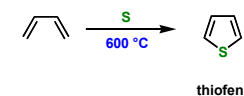
3

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Nenasycené pětičlenné heterocykly

Thiofen – cyklizací butadienu (butanu) se sírou

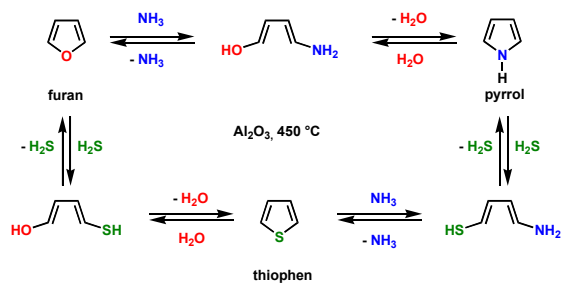
4

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Nenasycené pětičlenné heterocykly

Pyrrrol – z černouhelného dehtu,
– reakcí furanu s amoniakem v přítomnosti oxidu hlinitého
Jurjevovy reakce

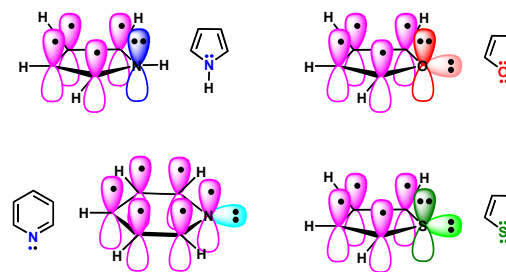
5

22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Struktura pyrrolu, furanu a thiofenu

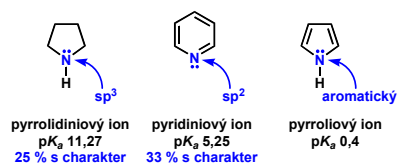
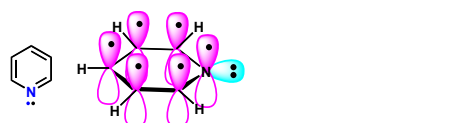
6

22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Bazicitá dusíkatých heterocyklů

7

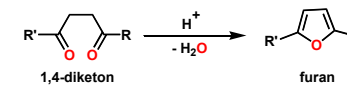
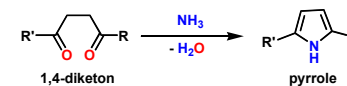
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Příprava pyrrolů

Paalova-Knorrova syntéza pyrrolů

8

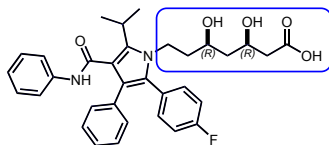
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

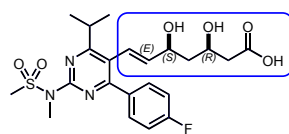

Příprava pyrrolů

- statiny - inhibitor HMG-CoA reductasy (3-hydroxy-3-methylglutaryl-coenzyme A),
- snižuje hladinu cholesterolu (i triglyceridy),
- Pfizer – 12 400 000 000 USD (2008) – „block-buster drug“

Atorvastatin

Rosuvastatin (Crestor®)
Shionogi/AstraZeneca

9

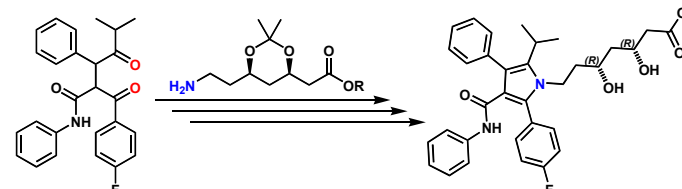
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Příprava pyrrolů

- Paalova-Knorrva syntéza pyrrolů
- produkce atorvastatinu

1,4-diketon

Atorvastatin (Lipitor, Atoris, ...)

10

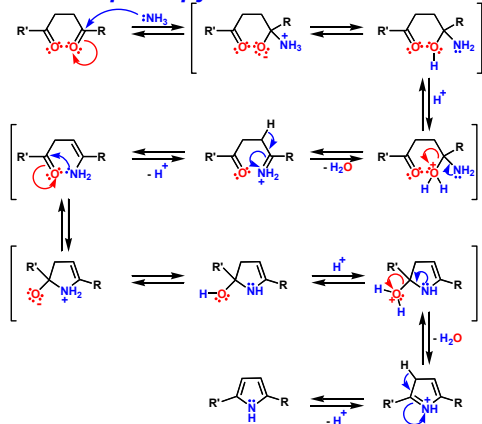
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Příprava pyrrolů

- mechanismus

11

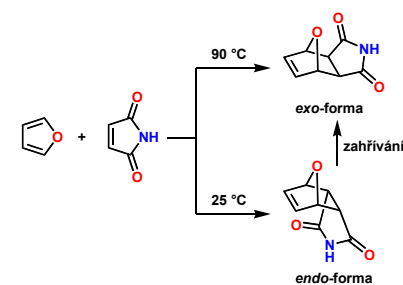
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Reaktivita furanu

- aromatický charakter
- charakter dienu

12

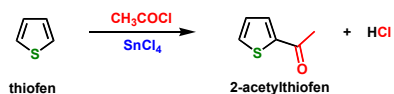
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Elektrofilní substituce pyrrolu, furanu a thiofenu

- v poloze 2 (α)

13

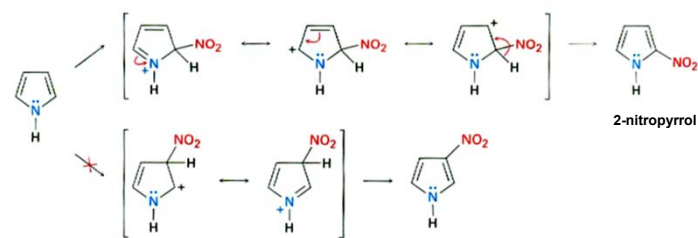
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Elektrofilní substituce pyrrolu, furanu a thiofenu

- proč reakce v poloze 2 (α) a ne v poloze 3 (β) ?
- mechanismus

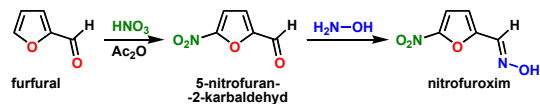
14

22. Heterocykly: 5- a 6-členné

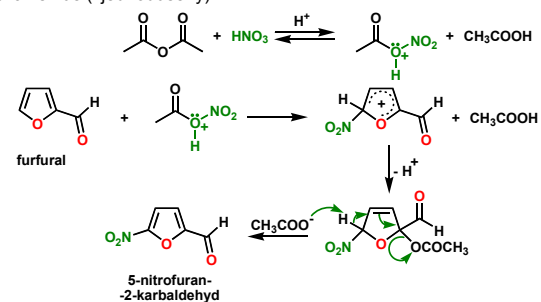
Organická chemie

Elektrofilní substituce pyrrolu, furanu a thiofenu

- mechanismus (zjednodušený)

15

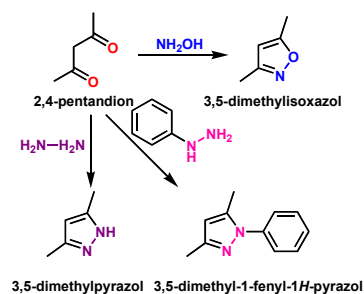
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Syntéza isoxazolů a pyrazolů

- například z 1,3-dikarbonylových sloučenin

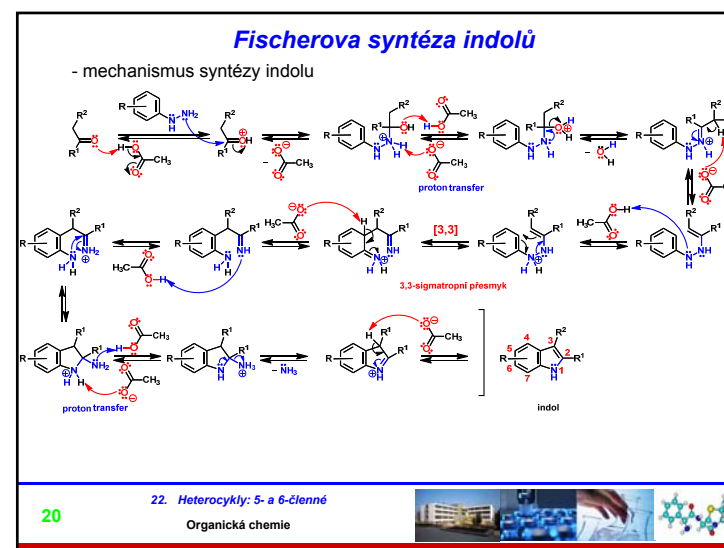
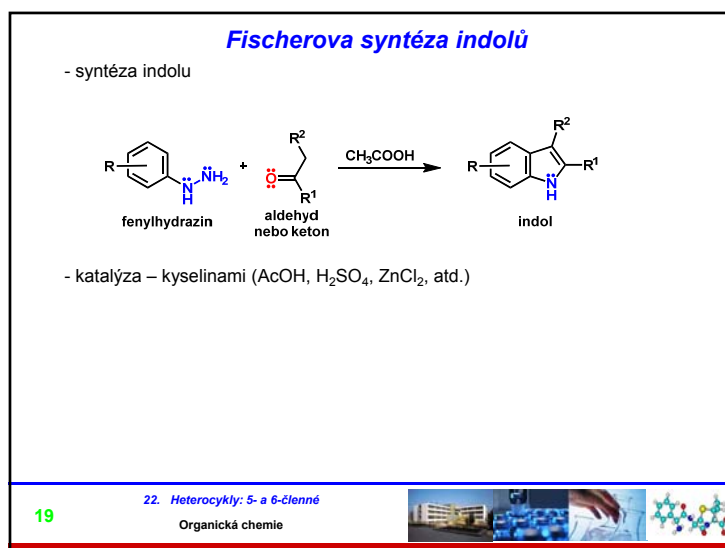
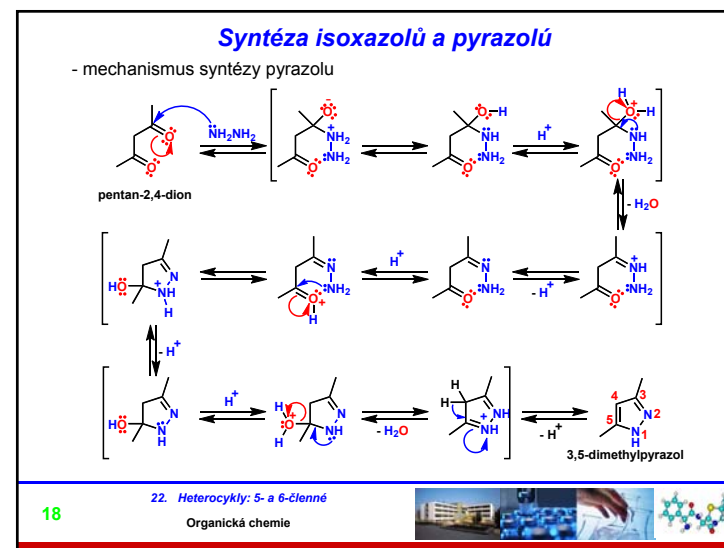
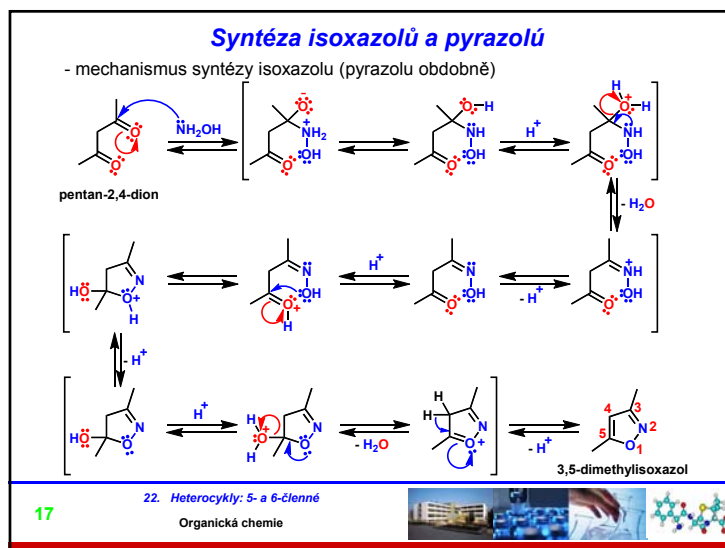

16

22. Heterocykly: 5- a 6-členné

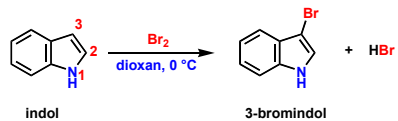
Organická chemie

Elektrofilní substituce indolu

S_E – v poloze 3 (β) ?

21

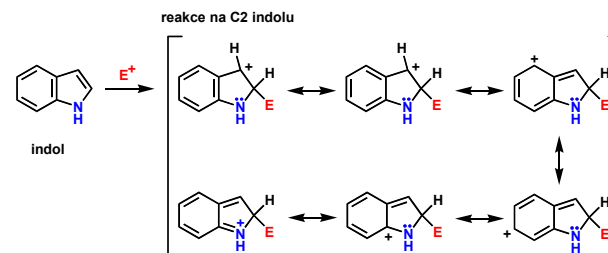
22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Elektrofilní substituce indolu

S_E – v poloze 3 (β) ?

- mechanismus reakce v poloze 2

22

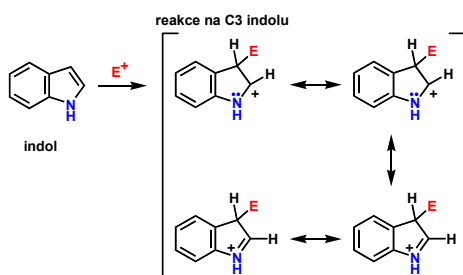
22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Elektrofilní substituce indolu

S_E – v poloze 3 (β) ?

- mechanismus reakce v poloze 3

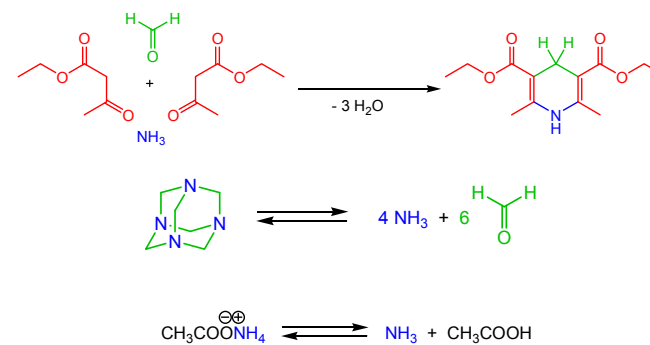

23

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Příprava pyridinů – Hantzschova syntéza

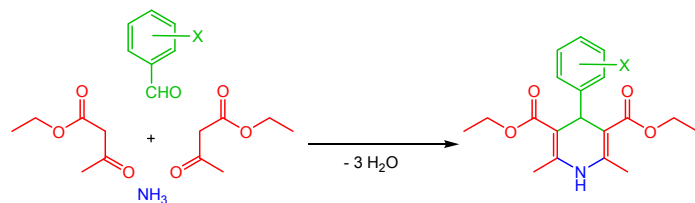

24

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Příprava pyridinů – Hantzschova syntéza

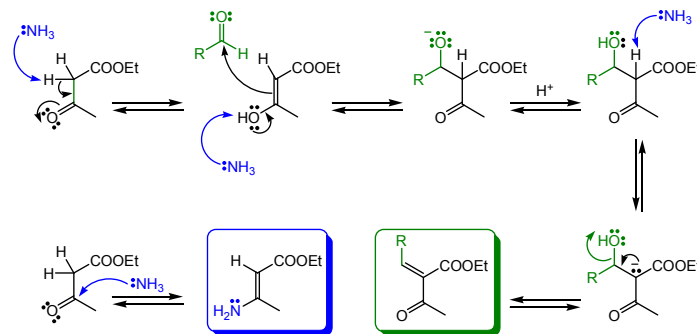
25

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Příprava pyridinů – Hantzschova syntéza

mechanismus – 1. část

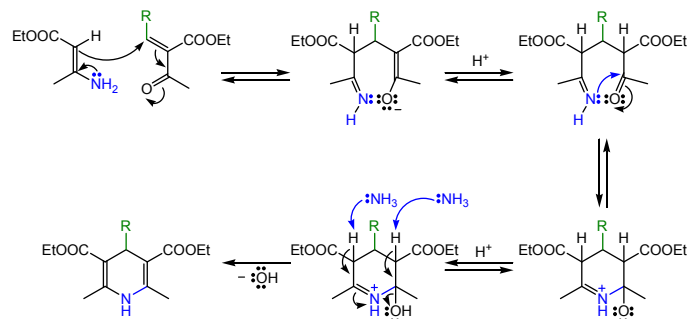
26

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Příprava pyridinů – Hantzschova syntéza

mechanismus – 2. část

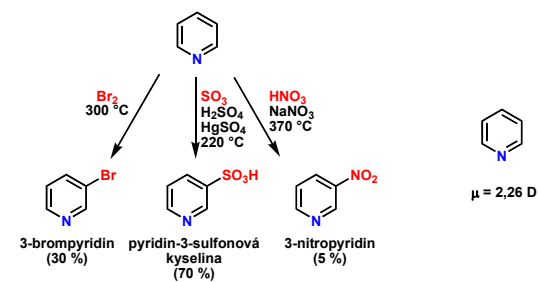
27

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Elektrofilní substituce pyridinu

- probíhá těžko – drastické podmínky – jenom do polohy 3 (?)

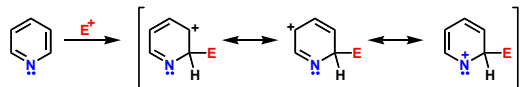
28

22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

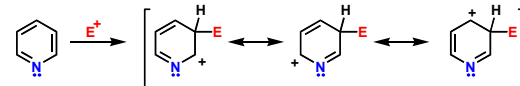

Elektrofilní substituce pyridinu

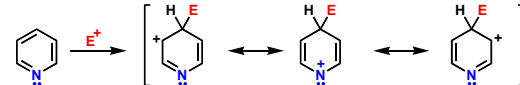
reakce na C2 pyridinu

reakce na C3 pyridinu

reakce na C4 pyridinu

39

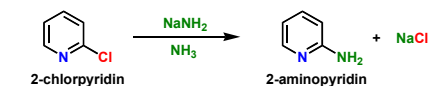
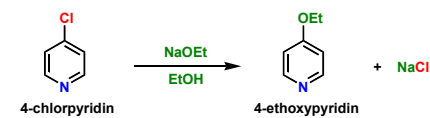
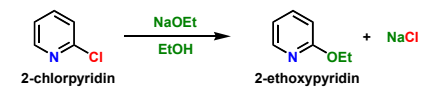
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Nukleofilní substituce pyridinu

- pouze v polohách 2 a 4 (ne v poloze 3 !)

30

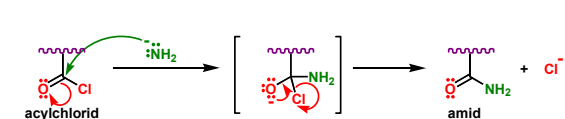
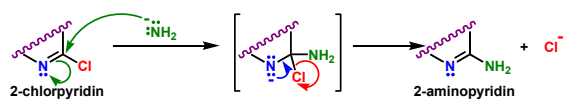
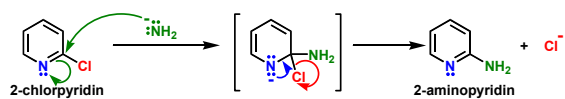
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Nukleofilní substituce pyridinu

- mechanismus

31

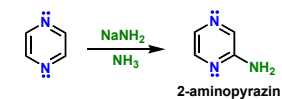
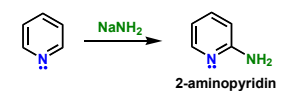
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Nukleofilní substituce pyridinu

- nukleofilní substituce vodíku v pyridinu – Čičibabinova reakce

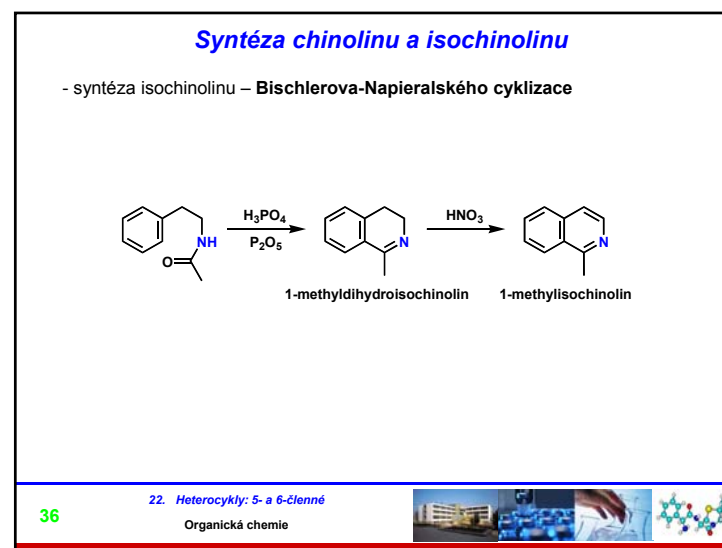
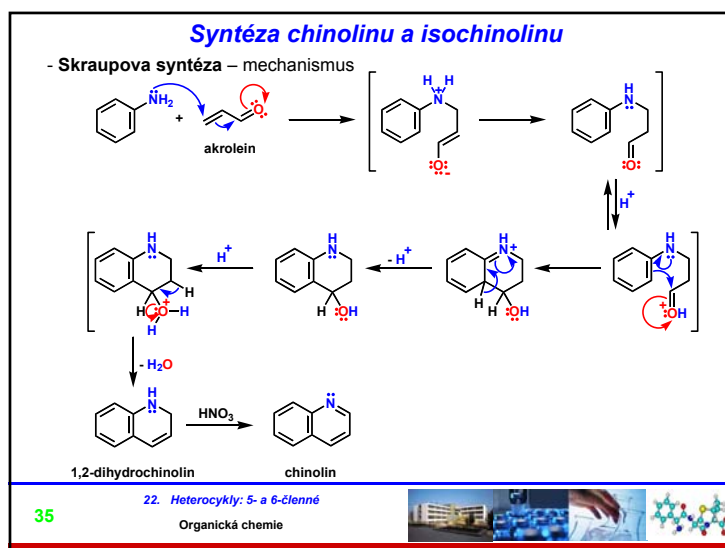
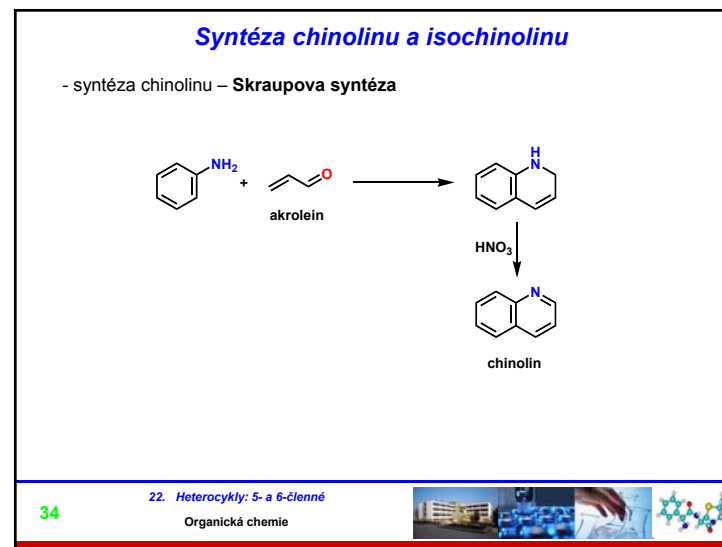
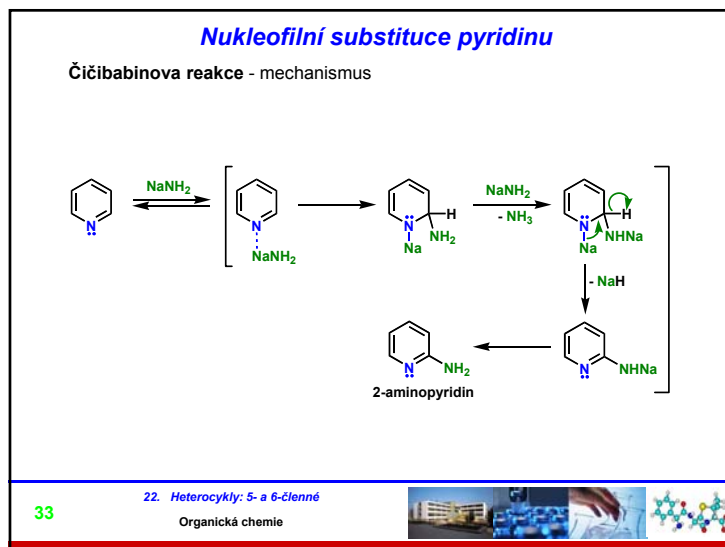

32

22. Heterocykly: 5- a 6-členné

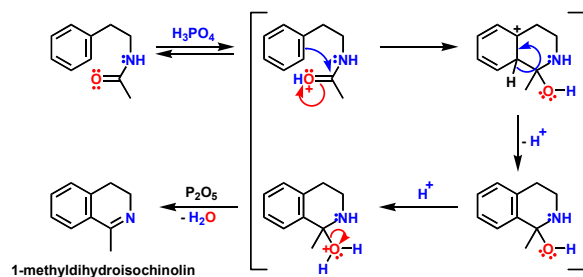
Organická chemie

Syntéza chinolinu a isochinolinu

- Bischlerova-Napieralského cyklizace – mechanismus

37

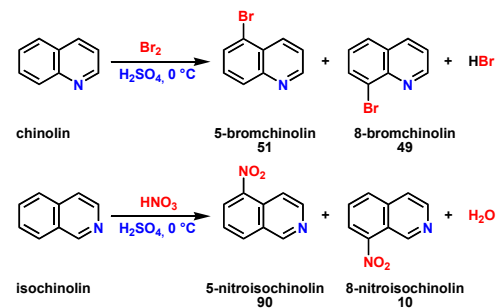
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Elektrofilní substituce chinolinu a isochinolinu

S_E reakce na aromatickém jádře přednostně

38

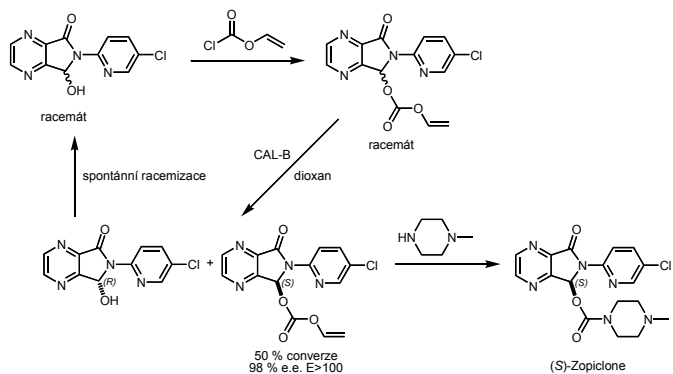
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Příklady heterocyklických léčiv

(S)-Zopiclone

39

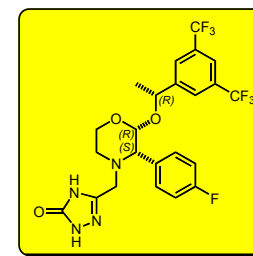
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Příklady heterocyklických léčiv

Aprepitant - antiemetikum

40

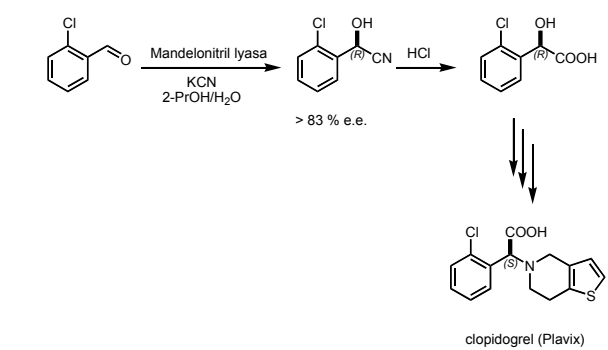
22. Heterocykly: 5- a 6-členné

Organická chemie

Příklady heterocyklických léčiv

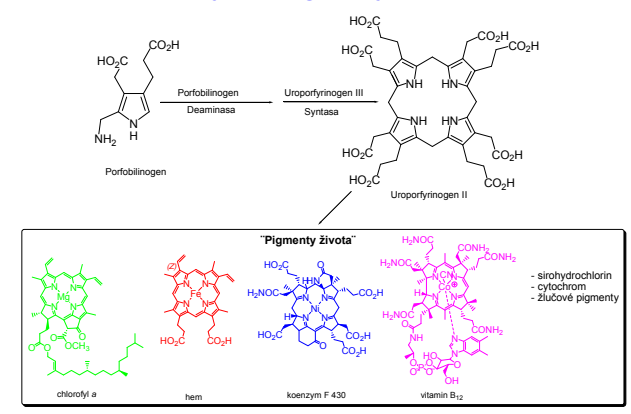
Clopidogrel – trombolitikum

clopidogrel (Plavix)

41 22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie

Pyrrol: Pigmenty života

42 22. Heterocykly: 5- a 6-členné
Organická chemie